

3. Качаєва А. Шкільна тривожність: її вплив на розвиток учня. *Психолог*. 2000. № 13. С. 3–4.

4. Романчук М. Профілактика тривожності у дітей засобами арт-терапії. *Суспільство для психічного здоров'я особистості: взаємодія родини, освіти, громади*. Україна, Житомир, 2023.

5. Тараріна О. Практикум з арттерапії в роботі з дітьми. Київ, 2024. С. 16–20.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-446-0-45>

Копилова С. В.,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри психології, філософії та суспільних наук

Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

ОСВІТНІЙ ПОТЕНЦІАЛ ДИСЦИПЛІНИ «ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ» У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Анотація. З позицій системно-еволюційного підходу виявлено специфіку освітнього компоненту «Вступ до спеціальності» та його значення у професійній підготовці фахівців соціономічного профілю

Ключові слова: *системно-еволюційний підхід, антропоцентрична система, особистість, професія, специфіка професійної діяльності, соціоном.*

Kopylova S. Educational potential of the discipline «Introduction to the specialty» in the professional training of socionomic profile specialists

Summary. The specificity of the educational component "«Introduction to the specialty» is revealed on the basis of the system-evolutionary approach. Its importance in the professional training of specialists in the socionomic profile is revealed

Key words: *system-evolutionary approach, anthropocentric system, personality, profession, specifics of professional activity, socionomic profile specialists.*

В умовах війни та післявоєнної відбудови актуалізується суспільне значення фахівців соціономічного профілю, насамперед тих, які забезпечують і реалізують психосоціальну підтримку людей у складних

життєвих обставинах. Часто соціономічні професії розглядаються як такі, що передбачають допомогу іншій людині. Допомога може реалізовуватись у двох формах: як передача суспільного ресурсу, і як психосоціальна підтримка. У перекладі з грецької νόμος – закон, отже, до числа професій соціономічного профілю можуть бути віднесені ті, які орієнтовані на динаміку, розвиток, соціальний процес (діяльність), а також на самореалізацію людини в соціумі. Отже, соціоном, насамперед, організовує й реалізує підтримку через різні способи соціальної взаємодії.

Освітньо-професійною програмою підготовки бакалаврів спеціальності 053 Психологія, передбачений освітній компонент «Вступ до спеціальності». У підготовці бакалаврів спеціальності 231 Соціальна робота цей компонент має назву «Професійно-етичні основи соціальної роботи». Освітній потенціал відповідної дисципліни іноді недооцінюється викладачами закладів вищої освіти, оскільки не усвідомлюється її специфіка, відмінність від інших освітніх компонент. Мета: з позицій системно-еволюційного підходу виявити специфіку освітнього компоненту «Вступ до спеціальності» та його освітнє значення у професійній підготовці фахівців соціономічного профілю.

Специфіка дисципліни визначається її місцем в освітньо-професійній програмі, предметом, структурою й функціями. Ми виходимо з припущення, що: 1) предметом цієї дисципліни є професія як система; 2) дисципліна «Вступ до спеціальності» має фундаментальне значення, забезпечуючи готовність першокурсників до засвоєння змісту, передбаченого освітньо-професійною програмою; 3) основними функціями є ціннісно-орієнтаційна, мотиваційна, дієво-практична. З урахуванням цієї специфіки відбувається змістовне наповнення дисципліни, яке має бути узгоджене із відповідними принципами, методами і засобами педагогічної взаємодії.

Розгляд будь-якого об'єкта як системи передбачає виділення таких складових: структура і елементи, компоненти (функції), історичний розвиток.

У структурі освітньої компоненти «Вступ до спеціальності» мають бути відображені такі підсистеми: теоретико-методологічні засади, зміст професійної діяльності фахівця в організаційних структурах, особистість професіонала, специфіка професійної діяльності. Для перевірки висунутих положень здійснено аналіз змісту підручників «Вступ до спеціальності» Психологія» [1; 2; 3; 4; 5].

Таблиця 1

**Рівень збалансованості структури підручників
«Психологія. Вступ до спеціальності»**

Автори підручника	Теоретико-методологічні засади	Види професійної діяльності	Особистість професіонала	Специфіка професійної діяльності
Бочелюк В. Й., Зарицька В. В.	6	47	29	26
Дуткевич Т.В., Савицька О.В.	35	43	9	12
Іванова Т.	18%	39%	22%	19%
Москальова А. С., Брюховецька О.В.	34	17	10	39
Сергієнко Н.П.	61%	10%	5%	24%

Ми дійшли до висновку, що структура проаналізованих підручників з дисципліни «Вступ до спеціальності. Психологія» є збалансованою. Пріоритет тої чи іншої складової є ознакою дослідницької позиції авторів. Найбільш ґрунтовно представлено розгляд психології як науки, напрями й методологічні підходи в психології, види професійної діяльності. Розгляд особистості як професіонала здійснюється в аспекті професійної культури, професійної готовності, професійної компетентності. Специфіка професійної діяльності розкривається через етичні засади, сфери професійної діяльності, характер і методи науково-дослідницької діяльності психолога.

Компоненти відповідної дисципліни можуть бути виділені через формулювання функцій. До їх числа ми відносимо: ціннісно-орієнтаційну, мотиваційну, дієво-практичну. Ціннісно-орієнтаційна функція має когнітивний характер. Вона передбачає ознайомлення з психологією як наукою, а також розуміння сутності професії психолога/соціального працівника та її місця в системі інших професій. Традиційно у педагогіці з позицій діяльнісного підходу відбувалась орієнтація на формування знань, умінь і навичок професійної діяльності. У сучасній педагогіці вищої школи акцент зроблено на розвитку компетентності фахівця. Тому проблема формування розуміння сутності системного феномену не набула належної конкретизації у психології й педагогіці вищої школи. На нашу, провідне значення має застосування принципів наочності й природододільності, а також методів проблемно орієнтованого навчання у сполученні з методами загальнонаукового пізнання.

Мотиваційна функція пов'язана з особистістю професіонала, становленням його суб'єктності. Це найбільш високий рівень,

що є ознакою професійного самовизначення. Результатом є задоволеність здійсненим вибором професії, але цей результат не завжди досягається у період адаптації здобувачів до умов навчання у виші. У межах освітньо-професійної програми провідне значення набувають весь комплекс методів науково-педагогічної діяльності викладача, а також система позанавчальної, у тому числі, волонтерської активності здобувачів освіти. При вивченні дисципліни «Вступ до спеціальності» реалізація цієї функції досягається через інтерактивні методи навчання при оволодінні професійно-етичним змістом професійної діяльності психолога (соціального працівника), а також через методи формування критичного мислення при засвоєнні етичних принципів професійної діяльності соціонома.

Дієво-практична функція пов'язана з видами професійної діяльності фахівця. Так, для психолога основними видами діяльності є психокорекція, психологічне консультування, психотерапія. У професійній підготовці соціального працівника слід орієнтуватись на надання соціальних послуг, соціальний супровід, активізація ресурсів та представництво інтересів клієнта. На рівні освітньо-професійної програми ця функція передбачає оволодіння уміннями й навичками відповідних видів професійної діяльності. Проте, при вивченні дисципліни «Вступ до спеціальності» відповідна функція реалізується специфічним чином: вона передбачає оволодіння уміннями та навичками навчально-професійної діяльності. Для досягнення цього при викладанні дисциплін професійного циклу слід використовувати як на методи організації й стимулювання навчально-професійної діяльності, які мають репродуктивний характер, так і на методи пошуково-дослідницької діяльності.

Історичний аспект дисципліни «Вступ до спеціальності» має специфічну, еволюційну, логіку. З урахуванням фундаментального характеру освітньої компоненти «Вступ до спеціальності», доцільним є застосування принципу єдності логічного та історичного. Це дозволяє розглянути історичний процес під специфічним кутом зору – з позицій еволюційної логіки. Відповідно до еволюційного принципу, що відповідає сучасній загальнонауковій картині світу, логіку еволюційного процесу слід розглядати в єдності чотирьох форм руху матерії: природа, життя, суспільство (мислення), творчість. Вони мають бути розглянуті як критерій історичного процесу, що дозволяє виділяти його стадії на підґрунті критерію, що має об'єктивний зміст. Такий підхід до розгляду історичних явищ є відносно новим для сучасної науки, у тому числі психології й педагогіки вищої школи. Він є виправданим у ситуаціях, коли предметом розгляду стають антропоцентричні системи. Еволюційна логіка історичного процесу може бути

відображена у змісті дисципліни «Вступ до спеціальності» через встановлення еволюційної закономірності історичної зміни основних методологічних підходів до практик психологічного консультування, психотерапії, психокорекції. У соціальній роботі доцільно відстежити еволюційну закономірність зміни форм організації й способів реалізації в суспільстві філантропії й благодійництва.

Освітній компонент «Вступ до спеціальності» має специфічний зміст, структуру і функції в системі професійної підготовки фахівців соціономічного профілю. Предметом осмислення стає еволюційна логіка становлення й розвитку психології (соціальної роботи) як професії. У структурі мають бути відображені підсистеми теоретико-методологічних засад, видів професійної діяльності, особистості професіонала, а також специфіка професійної діяльності, що ґрунтується на етичних засадах й реалізується у різних сферах суспільного життя. Основними функціями є ціннісно-орієнтаційна, мотиваційна, дієво-практична. Кожна реалізується за допомогою специфічних методів і засобів навчання. Ціннісно-орієнтаційна функція, насамперед, ґрунтується на використанні загальнонаукових методів пізнання, які забезпечують ознайомлення з психологією як наукою й видами професійної діяльності соціонома. Не менш важливо досягти розуміння сутності професії психолога (соціального працівника) як соціокультурного феномена. Специфічним предметом осмислення є еволюційна логіка історичного розвитку психології як професії. Це можливе через застосування принципів наочності й природодоцільності, а також методів проблемно орієнтованого навчання. Мотиваційна функція реалізується через інтерактивні методи навчання при оволодінні професійно-етичним змістом діяльності психолога (соціального працівника), а також через методи формування критичного мислення при використанні етичних принципів професійної діяльності соціонома. Реалізації дієво-практичної функції пов'язана з оволодінням уміннями й навичками навчально-професійної діяльності, у тому числі досвідом пошуково-дослідницької роботи.

Список використаних джерел:

1. Бочелюк В. Й., Зарицька В. В. Психологія: вступ до спеціальності : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007 288 с.
2. Дуткевич Т. В., Савицька О. В. Вступ до спеціальності: Практична психологія: Курс лекцій і практикум (навчальний посібник). Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2005. 208 с.

3. Іванова Т. Психологія. Вступ до спеціальності: конспекти лекцій. URL: https://ppst.sumdu.edu.ua/images/pdf/Vstup_PL_Konspekt_Ivanova.pdf

4. Москальова А. С. , Брюховецька О.В. Психологія: вступ до спеціальності : навч.-метод. посіб. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. 216 с.

5. Сергієнко Н. П. Загальна психологія. Вступ до спеціальності. Текст лекцій. Харьков : НУЦЗУ, 2018. 41 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-446-0-46>

Митус В. І.,

*аспірант кафедри психології, філософії та суспільних наук
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*

РОЗВИТОК ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ ЗВО ДО РОЗВ'ЯЗКУ НОВИХ ПРОФЕСІЙНИХ ЗАВДАНЬ

Анотація. Розглянуто сутність поняття професійної підготовки студентів медичних ЗВО, яка виступає довготривалим процесом їх формування не тільки як спеціалістів, а й як особистостей з особистісним спрямуванням на самовдосконалення впродовж життя. Виокремлено головні елементи готовності до майбутньої професійної діяльності особистості.

Ключові слова: *професійна підготовка, професійна готовність, формування готовності, медичні ЗВО, студентоцентризований підхід.*

Mytus V. Development of readiness of medical higher education students to solve new professional tasks

Summary. The essence of the concept of professional training of medical higher education students is considered, which is a long-term process of their formation not only as specialists, but also as individuals with a personal focus on self-improvement throughout life. The main elements of readiness for future professional activity of an individual are highlighted.

Key words: *professional training, professional readiness, formation of readiness, medical higher education institutions, student-centered approach.*

На сучасному етапі реформування системи охорони здоров'я в Україні, обумовлені євроінтеграційними намаганнями громадян, роблять актуальною потребу новітніх змін в професійній підготовці